

5. Els anys seixanta: Cap a la decadència

Com ja s'ha vist, els anys cinquanta van ser els d'auge més gran de les festes majors posteriors a la Guerra Civil. L'etapa dels anys quaranta, caracteritzada per la lluita per la supervivència de bona part de la població, s'anava superant. Les condicions materials més precàries s'anaven resolent a poc a poc i això afavorí que les festes llússin més, sobretot aquelles menys elitistes. Aquesta relació entre les condicions de vida i les festes es va tornar a posar de manifest en la dècada dels anys seixanta. L'inici del que podríem anomenar era del consum va tenir conseqüències decisives. En ciutats com L'Hospitalet, pertanyents a una àrea metropolitana, encara més. Les formes de vida tradicional vinculades a la vida pagesa pràcticament van desaparèixer en molt poc temps, a un ritme vertiginós. Els sectors benestants i les classes mitjanes van iniciar o consolidar –depenent dels casos– hàbits com el de les vacances estiuenques, encara força inaccessible de forma generalitzada al món dels treballadors. I la possibilitat del consum va tenir dues representacions materials ben precises: la televisió i l'automòbil. Totes dues tenien una característica comuna: aïllaven els individus, i per tant ajudaren a trencar formes de vida amb més sentit comunitari. Totes dues també afavorien noves formes de consumir el temps lliure: veient els programes televisius o fent petites escapades per passar el dia fora de la ciutat. I totes dues eren rigorosament noves, exemplificació mateixa dels nous signes dels temps, d'una nova utopia del progrés tècnic. I en conseqüència, hom les situava per sobre de tot el que era tradicional. La televisió es va començar a captar a Barcelona i rodalies l'any 1959. I la popularització de l'automòbil, sobretot a través del cèlebre model SEAT-600 de cotxe utilitari, que es va començar a comercialitzar el juny de 1957.

Aquest procés, que era general a tot Espanya, i especialment a les zones urbanes, es va veure complementat a poblacions com L'Hospitalet amb l'allau immigratòria i la veritable revolució industrial espanyola, que va tenir com a efecte social més destacat un immens desplaçament de població del camp a la ciutat i, encara més, de les regions fonamentalment agràries, com Andalusia, Extremadura o Castella, a les zones industrials, especialment les conurbacions de Barcelona, Madrid i Bilbao.

En aquest context s'ha d'entendre l'enorme impacte que els anys seixanta van tenir a ciutats com L'Hospitalet. Sovint aquest impacte s'ha valorat des del punt de vista demogràfic, urbanístic i

econòmic, sobretot s'ha quantificat, però no tant des del que va significar en l'àmbit social. L'evolució de les festes són una mostra ben clara d'aquest trastorn social, de la fi d'algunes formes de vida –i lògicament de lleure– tradicionals.

Lògicament, les festes majors, quinta essència d'una forma d'organitzar el temps lliure comunitari i d'un ritual tradicional, d'una organització del calendari, se'n van ressentir moltíssim.

Entrant ja en la història de L'Hospitalet, sovint s'ha considerat massa esquemàticament que els canvis demogràfics i sociològics d'aquesta dècada no afectaren el nucli antic de la ciutat, sinó que s'expressarien només als nous barris com Can Serra o Bellvitge. És cert que quantitativament aquest procés es caracteritza sobretot per l'aparició d'aquests nous barris, però no podem oblidar l'impacte que va tenir en el propi districte I. D'entrada, perquè l'augment de població en l'anomenat barri Centre també es va produir. El 1960 hi havia a tot el districte primer 19.725 habitants, el doble que l'any 1940. Però aquest increment en vint anys no seria gran cosa comparat amb l'increment de la dècada dels seixanta. Aquells gairebé 20.000 habitants van passar a ser uns 34.000. D'aquests, 18.015 al Centre, 13.682 a Sant Josep i 2.705 a Sanfeliu. Així, doncs, dins aquest territori administratiu del districte primer va prendre carta de naturalesa un barri que, si bé ja existia anteriorment, ara prendria cos definitivament. Ens referim a Sant Josep, que primerament era un pur raval industrial del Centre, però que ara, amb la construcció massiva d'habitatges, amb operacions com la dels blocs Ciutat Comtal (1960), prendria carta de naturalesa pròpia, fet que es reflectiria clarament amb la construcció d'una església pròpia (1961) i amb l'inici també d'una festa major específica.

De la conjunció de tots els factors que hem esmentat fins ara es desprendrà una etapa en què haurien d'aparèixer força elements possibles de crisi: aïllament dels grups tradicionals respecte de la població nouvinguda, noves formes de diversió, fenomen de les vacances a l'estiu, etc. Ara bé, en iniciar-se la dècada dels anys seixanta, des del punt de vista de la història de les festes majors es va viure una percepció de crisi i esperança alhora. El que fa matisar la idea de crisi és un altre element que cal afegir a aquesta anàlisi, que és l'acció des del govern municipal. El 1961 el nou ajuntament va designar com a regidor de festes el senyor Lluís Abarca Médico, destacat dirigent de la Unió Recreativa Aliança, del barri de Collblanc-la Torrassa, que havia format part ininterrompudament des de 1943 de la Comissió de festes d'aquell barri, amb el càrrec de secretari, i que era una de les persones clau del moviment associatiu des de 1939. Per tant, es tractava d'una

persona coneixedora de la temàtica que se li va encarregar, el mandat del qual coincidí amb aquest inici de la decadència de les festes majors, situació a la qual va intentar donar resposta. Com veurem més endavant, les iniciatives d'Abarca tindrien una clara incidència en el cas de les festes majors del Centre i Sant Josep.

Fins al 1960 la festa major del Centre es caracteritzava per l'existència de dos focus d'irradiació fonamentals: el Centre Catòlic i el Casino Nacional. En tots dos casos es tractava d'entitats que realitzaven tradicionalment activitats per a la festa major, teòricament adreçades a tothom, però amb preferència per als seus socis. Aquesta tendència era molt més accentuada en el cas del Casino, entitat que era més elitista i restringida. La novetat important aportada pel regidor Lluís Abarca va ser que la institució municipal va prendre les regnes de l'organització de la festa major, organitzant un programa oficial de l'Ajuntament. La nota introductòria del programa de la festa de 1961 intentava aclarir un equívoc habitual: la festa major del centre no era la de L'Hospitalet, sinó la d'un districte més, de la mateixa manera que aleshores es feien festes majors a Santa Eulàlia (maig), la Torrassa (juliol) i Collblanc (agost). Com es veu, un tomb absolut respecte del que s'havia assajat el 1958-1959. El fet que el regidor de festes no fos del barri Centre ben segur que va contribuir a aquest aclariment, ja que fins llavors habitualment es parlava de festa major principal o festa major de L'Hospitalet. L'altra novetat era la creació d'una Comissió Oficial de la festa major, en què participaven també membres de les entitats del barri, que així eren obligades a sortir del seu aïllament.

Representació teatral al
Centre Catòlic. Festa
major 1960.
Font: Fons Centre Catòlic.

El propòsit d'Abarca sembla que era fer més popular la festa, segurament «important» el model que ell havia contribuït a crear a Collblanc-la Torrassa. Per això el programa de 1961 ja va incloure activitats a la plaça de l'Ajuntament, un espai més favorable a la participació de tothom, on es van fer balls populars, sardanes, ball, festival infantil i espectacle musical.

Per contrast amb aquestes novetats, a les quals caldria afegir l'elecció per primera vegada de la «pubilleta de L'Hospitalet-Centre», aquell any el Casino Nacional no va organitzar el típic envelat. En canvi, el Centre Catòlic, que tenia a la seva junta com a delegat per a la festa major Alfons Flores Arenas, va continuar aquell any amb un programa prou complet, amb teatre, festival infantil, sarsuela, dansa catalana, concert, bàsquet i gimcana de vespes, una de les novetats del moment. El Catòlic també introduïa un espectacle anomenat «Radiatorama», on feia participar persones conegudes del cinema, el teatre i els esports del moment, presentats per l'emissora de ràdio local «La Voz de Cataluña».

L'empenta d'aquella primera festa potenciada per Abarca era molt notable. I es va veure la seva projecció de futur quan el mateix setembre de 1961, pocs dies després d'acabar la festa major d'aquell any, el regidor va constituir la Comissió Oficial per a l'any proper, que presidiria Antonio Andrés Tubau.

De fet, el projecte per revifar la festa major del Centre pren embranzida el 1962. La Comissió Oficial organitzadora afirmava al pòrtic del programa d'aquell any que la festa major estava en decadència, i que la línia de canvi apuntada el 1961 ara s'intentava

confirmar. Les dues aportacions concretes per remuntar eren un petit canvi de dates i la concreció pràctica del paper de la Comissió de festes. Pel que fa al canvi de dates, tot mantenint la centralitat de la festivitat de Sant Roc, copatró de la ciutat, la majoria d'actes s'avançaven per afavorir la participació abans que arribés el pic de les vacances. Per això la festa de 1962 s'allargava del 4 al 18 d'agost, mentre que l'any anterior havia estat del 12 al 20. L'opció d'avançar la festa, però, no va ser seguida pel Centre Catòlic, que va continuar iniciant els actes al voltant de la festa patronal, amb un programa que anava del 15 al 26 d'agost. L'altra qüestió que hem destacat és la conseqüència lògica d'una festa major

Programa de la festa major del Centre Catòlic de l'any 1963. Podem veure com se segueixen mantenint les dates d'agost.
Font: Fons Centre Catòlic.

organitzada ara per una Comissió, que d'alguna manera havia de centralitzar l'organització dels actes més rellevants, al marge dels que poguessin afegir les entitats del barri. Aquesta presència preeminent de la Comissió demanava una materialització pràctica, que l'any anterior havia estat l'ocupació de l'espai de la plaça de l'Ajuntament. No era, però, suficient, ja que era un espai a l'aire lliure, sense possibilitat de lluïment i d'evitar possibles pluges. L'any 1962 es presentaren els gegants nous, realitzats per subscripció popular, amb la finalitat d'acompanyar la parella de 1927 amb un nou equip de capgrossos. Els gegants els va fer en Lluís Carbonell, d'Olot. Lluís Abarca va ser la persona que va fer l'ofrena als gegants. Amb aquest motiu s'estrenà l'audició de sardanes «Els gegants de L'Hospitalet» de Figuerola, a càrrec de la Cobla Principal de Collblanc. (*BIM* núm. 34, 2n trimestre 1962). La gran novetat de 1962 va ser la construcció per part de la Comissió d'un gran envelat a la rambla Just Oliveras, cantonada amb el carrer Bruch, que s'anunciava pomposament com a «metàlico e impermeable», per la qual cosa cap acte no hauria de ser suspès. L'existència d'aquest envelat va donar peu a l'organització d'un extens programa, amb la presència d'orquestrs importants, com la Costa Brava, Montgrins, Fantasio, i artistes de molt renom com Rudy Ventura, Raymond (no s'ha de confondre amb el cantautor Raimon), Ramon Calduch o Josep Guardiola. El programa incloïa també la celebració d'actes esportius a Can Bori i a les instal·lacions esportives municipals de Sant Josep, a més d'actes culturals, especialment exposicions de ceràmica, de fotografia i del Cercle Artístic de Sant Lluç.

La pretensió de prestigiar i difondre aquesta festa major portà els organitzadors a establir un servei especial d'autobusos entre L'Hospitalet i la plaça Espanya fins a 2/4 de 4 de la matinada.

Sembla que el conjunt d'aquest experiment va reeixir, i de fet aquell any havia nascut un model que es perllongaria durant una breu però interessant etapa, que acabaria l'any 1966, coincidint amb el mandat com a regidor de Festes de Lluís Abarca. Aquest cicle mantindria l'estructura d'una Comissió Oficial de festes, celebració sobretot la primera quinzena del mes d'agost, l'envelat impermeable a la Rambla Just Oliveras, misses solemnes, elecció de la Pubilla de L'Hospitalet-Centre, sardanes, bones

Bateig dels gegants nous a la festa major del 1962.
Font: *BIM*, núm. 34.
Fotògraf: Companys.

orquestrs i balls, conjunts com el de Rudy Ventura, Ramon Calduch, i cantants que havien guanyat recentment els festivals de cançó del Mediterrani, com l'italià Ennio Sangiusto (guanyador de 1961), Robert Jeantal (guanyador de 1962), Lorenzo González, l'hospitalenc De Raymond, Los Cinco Latinos, Luis Aguilé, Lone Star, Josep Guardiola, Tony Ronald, Los Brincos, Los Sirex, a més de bàsquet a Can Bori, gimcana amb vespa, exposicions organitzades per l'Agrupació d'Amics de la Música, focs artificials, etc. D'entre les poques novetats significatives en aquest model hi ha un espectacle organitzat el 1966 pel grup Alpha-63 –que reunia joves universitaris amb voluntat d'incidència social i cultural–, titulat «Mim-cançó», que presentà per primer cop a L'Hospitalet el grup teatral Els Joglars, en un acte acompanyat per tres intèrprets de cançó catalana, Enric Larreula, Merçè Madollé i el mallorquí Guillem d'Efak, en una mostra d'un tipus de proposta cultural que s'estava fent cada cop més present en el món català.

Mentre es desenvolupà aquesta proposta, aparentment la festa major del Centre estava consolidant aquest nou model d'inspiració municipal, mentre que els actes tradicionals organitzats pel Casino s'anaven reduint i es mantenia un programa força complet al Centre Catòlic. Tanmateix, l'empenta de l'envelat municipal no devia agradar gaire als programadors del Catòlic –o almenys als qui n'assumien la direcció ideològica. Era lògic per dos motius. El primer, pel tipus d'orientació. En aquest sentit, el contrast entre el nou envelat, farcit d'actuacions de música «moderna», just quan aquesta tenia un fort impacte, i una festa catòlica en què no es feien balls, era molt fort. El segon, perquè la festa del Catòlic tenia un caràcter menys elitista que no tenia la del Casino. En conseqüència, la proposta municipal amb qui entrava en competència per un públic era amb les propostes del Catòlic. En efecte, les dues qüestions, afegides a un incipient relaxament d'importants sectors de la població respecte a la moral catòlica asfixiant de la postguerra, va fer que des del Catòlic es fessin diferents senyals d'alarma quant a la forma que adoptava la festa major. De fet, els pòrtics dels programes festius del Catòlic (entitat presidida per Joan Pañella fins al 1963, després per Jordi Perramon), que en aquesta època eren redactats sempre en català per J.R. o J.R. i M., acostumaven a tenir sempre força contingut doctrinal, sempre en la direcció d'enaltir el caràcter tradicional de la festa major, en alguns casos remuntant-se als apunts del Baró de Maldà.

Amb motiu de les festes corresponents a 1964 va aparèixer un text molt significatiu del rerefons de dubtes que assetjaven tots aquells interessats per l'evolució de la festa gran del barri. En forma de diàleg

entre les campanes de l'església de Santa Eulàlia de Mèrida, l'autor plantejava tres temes fonamentals de debat:

- Si el mes d'agost era un bon o mal moment del calendari per celebrar la festa major.

- La dicotomia entre considerar la festa major del Centre com a festa major de la ciutat o una de les festes dels barris.

- La dificultat de les festes majors de l'època per causa de la programació continuada de festes al llarg de l'any, que treia protagonisme a la que hauria de ser la festa grossa.

L'altra línia que separava la proposta del Catòlic era la seva insistència en el fet que el motiu bàsic de la festa era el d'honorar Sant Roc, copatró de la ciutat. I, per tant, un aspecte com el canvi o corriment de les dates era del tot implantejable, ja que no es tractava d'una qüestió pràctica, sinó del fonament essencial de la festa.

Aquesta qüestió, junt amb la possible competència a què ens referíem abans, i l'enfocament lúdic i modern de la festa major municipal, feia que cada cop fos més difícil d'encaixar en una entitat dominada –si més no formalment– per un esperit religiós que estava tot just en el moment de plantejar l'acceptació o no d'unes formes de conducta de la població en vies de secularització.

Per això, al programa de 1966 aquesta dissonància va esclatar en forma d'un duríssim pòrtic –curiosament redactat en castellà–, en què sense citar-ho obertament contraposava una festa major «desenfocada» a aquella altra basada en el patronatge de la festivitat religiosa, amb l'objectiu d'aconseguir una «sana, auténtica y profunda alegría».

A banda de la justificació última de la festa, la proposta del Centre Catòlic en aquests primers anys seixanta se seguia basant en un tipus de festa força tradicional, en què no cabia el ball. Es feien, això sí, importants obres teatrals a cura del Quadre Escènic de la casa, i també es portava alguna companyia forastera –a voltes amb col·laboració local– per interpretar sarsueles, veritable plat fort i extraordinari de la festa. A més, s'organitzaven festivals infantils, amb jocs per a la canalla, sardanes i danses catalanes, amb la presència d'esbarts de fora de la localitat, i partits de bàsquet. Entre les peces teatrals interpretades aquells anys podem citar *El avaro* de Molière; *Cuidado con las personas formales*, d'Alfonso Paso; *Melocotón en almíbar*, de Miguel Mihura; *La núvia portava cua*, de Lluís Coquard; *Els savis de Vilatrista*, entre altres, que eren dirigides per Miquel Xartó i Alfons Flores. Entre les sarsueles *Doña Francisquita*, *Luisa Fernanda*, *Maruxa*, *Los gavilanes*.

Entre les novetats proposades cal ressaltar un festival organitzat per «Radio Hospitalet. La Voz de Cataluña», i un recital de nova cançó celebrat l'any 1965, que s'anunciava com a «prestigioso recital de canciones por los singulares Setze Jutges». Van participar-hi Miquel Porter, Guillermina Motta, Enric Barbat, Martí Llauredó, Maria Amèlia, a més de la col·laboració especial del mallorquí Guillem d'Efak.

Comença la festa a Sant Josep

És en aquest context de revifalla, a causa l'Ajuntament, de la festa de L'Hospitalet-Centre que cal situar l'arrencada de la festa major de Sant Josep. Ens referim, evidentment, a una festa major amb sentit de la globalitat del barri; no volem pas dir que abans no s'hi hagués produït activitat festiva, ben evident des de força temps enrere. Però la condició de Sant Josep de raval industrial del barri Centre l'havia fet, també en aquest cas, dependent, fins al punt que els carrers del barri de Sant Josep que celebraven la festa major als anys quaranta i cinquanta ho havien fet fins llavors per Sant Roc, coincidint amb la festa major del Centre.

Però tornant a l'inici de la festa major del barri ens hem de remuntar a 1964, i sembla que per iniciativa dels regidors Codina i Abarca es va fer una breu però reeixida festa al barri, instal·lant un envelat a la cruïlla dels carrers de Prat de la Riba i Ventura Gassol. Així, el 1965 la Comissió de festes de Sant Josep impulsada entre d'altres pel mateix rector mossèn Leandre i Antoni Albors. Aquesta comissió formà part de la Unión de Fiestas des de la seva fundació, entitat que agrupava les sis comissions existents en aquella data. De la festa major de 1966 sabem que era organitzada per una Comissió presidida per Narcís Mané, i que comptava amb una subvenció municipal de 15.000 pessetes. A més de tenir envelat va organitzar els I Jocs Florals infantils de L'Hospitalet. Les dates de celebració no estaven fixades completament, i oscil·laven entre finals d'abril i l'inici de maig, al voltant de la celebració del Primer de Maig, festa de Sant Josep obrer. Pel que sembla aquesta va ser l'última de la primera tongada de festes majors a Sant Josep.

Cap a la desaparició

El febrer de 1967 es produí un relleu al consistori hospitalenc, que va comportar el canvi del regidor de festes. Lluís Abarca va deixar el seu lloc a Paulino Deulovol. Aquest canvi tindria força transcendència, encara que la corba descendent que va prendre la festa major no té una explicació mecànica atribuïble únicament a aquest relleu. Tanmateix, cal tenir-lo en compte. En realitat, el mandat

d'Abarca va frenar durant uns anys una decadència que ja s'expressava clarament a principis dels anys seixanta, i que afectava d'una manera molt clara L'Hospitalet-Centre per contrast amb el manteniment de la festa al barri de Santa Eulàlia, organitzada pel Casino de Santa Eulàlia. I per contrast també, en la segona part de la dècada, amb l'empenta de festes en barris més recents, com la de la Florida, que s'havia perdut el 1949, o la novíssima de Bellvitge.

Segurament que tot el seguit de canvis sociològics que es produïen, com l'extensió de les vacances, l'ús particular de l'automòbil, etc., afectaven diferentment els barris de la immigració recent que no pas els barris de població autòctona tradicional, com L'Hospitalet-Centre. Sant Josep també es va veure afectat per aquest procés, encara que en aquest cas cal tenir present que la festa major no havia arribat a ser encara un acte social consolidat. Per això el 1967 ja no va celebrar-se.

Pel que fa al Centre, el procés de desaparició de la festa major es va viure en tres actes. Molt esquemàticament: el 1967, només festa patronal organitzada pel Centre Catòlic; l'any següent, canvi de dates, amb reaparició de la festa municipal el mes de juny, i manteniment de la del Centre Catòlic per Sant Roc; finalment, el 1969, desaparició total de la festa major.

Així, doncs, l'agost de 1967 no es va celebrar la festa major organitzada per la Comissió de festes, i pel que sembla el Casino tampoc no va programar actes per aquelles dates, amb la qual cosa desapareixien elements tant característics com els balls i l'envelat. L'Ajuntament sí que va organitzar uns focs artificials i sardanes, que complementaven les exposicions organitzades per l'Associació d'Amics de la Música (XIX Exposició Col·lectiva) i la Unió Excursionista de Catalunya (pintura i fotografia), però es tractava de propostes aïllades, que escollien aquelles dates per la tradició que comportaven, però no havien estat capaços d'organitzar quelcom de coherent i unitari. Semblava, doncs, que aquelles veus que ja parlaven de decadència de les festes majors a principis dels seixanta tenien raó, i que únicament l'esforç organitzatiu dirigit per Abarca havia aconseguit alentir un procés imparable. Tanmateix, el pes de la tradició encara era important, i les festes organitzades pel Centre Catòlic van esdevenir, elles soles, la festa major d'aquell any. El programa de les festes del Catòlic recollia els dos termes del debat: canvis socials i tradició, encara que la seva aposta acabava concloent un pes bàsic de la tradició, que en aquest cas era una tradició fonamentada en la religió. Així, doncs, es deia: «És cert que la psicologia dels temps actuals ha transformat els costums i que l'individu, amb aquesta metamorfosi,

cerca noves maneres d'esbargiment, i una bona part de la societat viu absent i desconnectada de la convivència local, l'allunyament de la qual és ostensible per observar que l'ambient de festa gran s'inclina envers la decadència.» Ara bé, contraposat a aquesta realitat del canvi de les formes de vida, els programadors del Catòlic creien que la força de la tradició era encara molt important. Per això es referien als qui donaven per finida la festa major d'aquesta manera:

«Siguin les que fossin les causes per les quals hom donava per descartada, els qui posaren en circulació el susdit comentari, no degueren parar compte en l'origen i sentit de la festa perquè, així com així, tot de sobte, se suposés extingida la inveterada tradició que, al llarg dels segles, n'ha donat la pauta la diada de Sant Roc.

Sabut és de tots, per tantes vegades com se n'ha fet la glossa, que els nostres avantpassats del poble de L'Hospitalet el proclamaren copatró en gratitud dels favors rebuts baix la seva intercessió. A cada anyada –i ja en són centúries– el 16 d'agost, els hospitalencs li han renovat el fervorós homenatge, que es traduí en festa major.

Així, doncs, mentre la Parròquia veneri Sant Roc com a copatró, i servi el tradicional costum que ens llegà el passat, és lògic pensar que subsisteix la festa major. És el motiu essencial de la Festa.

En l'aspecte cívic, adés seran pocs, adés seran molts els actes i festivals que exterioritzen l'alegria popular a l'entorn de la diada del Sant, però en qualsevulla dels casos tindrà l'arrel en la celebració religiosa.»

En definitiva, la defensa a ultrança del contingut religiós i de la vinculació de la celebració de la festa major amb la celebració de la diada del copatró. Una visió que el temps s'encarregà de demostrar que era totalment voluntarista, i que va tenir molt poca capacitat de resistència als canvis socials que s'estaven produint.

Tanmateix, cal remarcar com aquell 1967 només es van salvar les festes que en el període 1961-1966 haurien tingut capacitat pròpia de resistència, més enllà dels ajuts oficials, com les de la Torrassa i Collblanc.

De fet, la no-celebració oficial de la festa major del Centre va promoure diverses reflexions sobre la relació entre festes majors de barri o districte i una festa major única per a L'Hospitalet. Durant el període 1961-1966 s'havia assumit des de la regidoria corresponent que el panorama festiu de L'Hospitalet tenia una tradició d'estructurar-se per barris, i que no convenia canviar-la. Però la desaparició de les festa major al Centre va animar altre cop la polèmica, i la premsa es va fer ressò d'opinions que proposaven com a possible via de sortida la unificació dels actes que se celebraven en una única festa major:

«No se trata de divergencias entre la concejalería de festejos y las comisiones, sino que, lo que acusa más este estado de ánimo es la cantidad de fechas que dentro del corto espacio de meses se habilitan para estas organizaciones. Todo ello es precursor de una solución que suponemos sería la más acertada ya que en distintas ocasiones hemos abogado sobre el particular de celebrar una sola fiesta mayor, ya sea conmemorando la festividad de Santa Eulalia o de San Roque, puesto que ambos copatronazgos podrían unirse para todos los distritos en una fiesta grande, lo cual no es descabellado proponerlo, ya que Hospitalet no sería la primera ciudad de Cataluña que uniera unos actos tradicionales.»

El que l'autora de l'article –Carmen M. Gracia, (*El Noticiero Universal*, 17.VIII.1967)– no tenia present és que aquesta possible unificació no resolía la falta d'entusiasme popular per celebrar aquest tipus de festa, especialment al barri Centre, a més de les dificultats per suprimir festes molt arrelades, com les dels barris de Santa Eulàlia, la més consolidada, i les de la Torrassa i Collblanc.

L'any següent, el 1968, es va assolir una decisió important. Basant-se en la idea que la decadència de la festa major es produïa per la celebració en ple mes d'agost, la Comissió de festes i l'Ajuntament van decidir traslladar-la al mes de juny, al voltant dels dies de Sant Joan. En concret, l'edició d'aquell 1968 es va celebrar entre el 22 i el 30 de juny, incloent-hi així les revetlles de Sant Joan i Sant Pere.

La celebració de 1968 s'intentava revifar amb diversos elements. D'una banda, perquè per primer cop coincidiren al barri Centre la festa major i els festivals populars d'estiu organitzats feia ja anys per l'Ajuntament, amb la qual cosa s'afegien al programa teatre i música programats inicialment en els anomenats festivals, que recorrien els diversos barris de la ciutat. D'altra banda es procedí a canviar substancialment el significat de l'acte de lectura del pregó. En comptes del savi

Enric Sanfeliu el primer
Petit Pregoner. Festa
major 1962.
Font: Fons família
Sanfeliu.

o notable local o foraster, s'instituï la figura del «Petit pregoner»; és a dir, un infant que marcava l'inici de les festes. En aquell cas fou Enric Sanfeliu, fill del tinent d'alcalde de Sanitat de l'Ajuntament. Finalment, a l'acte del «Petit pregoner» se li va voler donar un simbolisme molt especial. L'infant que llegia el pregó anava vestit amb indumentària tradicional catalana, i es feia acompanyar de parelles de nens i nenes amb vestits regionals típics de diverses comunitats espanyoles, per significar així l'acolliment que L'Hospitalet feia a la immigració que estava rebent aquells anys. La premsa de l'època glossava així les virtuts d'aquest acte:

«Este tono de infantil alegría del Pregon, va acompañado de algo que, sin salirse del mismo, constituye un reconocimiento por parte del núcleo antiguo del "Poble de L'Hospitalet" de la auténtica configuración actual y del mismo y de una demostración hermosa de un afán de apertura de brazos y de corazones a los miles de hospitalenses que procedentes de todas las regiones españolas, hasta aquí han venido en busca de mejores niveles de vida y de cultura. Y así acompañando al "petit pregoner" representando con su traje correspondiente a todas las regiones españolas. Es una idea magnífica que aplaudimos ya por su noble significado, pues de esta forma Hospitalet rendía permanente homenaje a quienes de todas las partes de nuestro continente han acudido a él, como albergue del pueblo español, a fin de iniciar nuevas vidas puestas en la esperanza del trabajo.»

(Solidaridad Nacional, 22-VI-1968)

El Petit Pregoner
acompanyat dels
patges i comitiva. Festa
major 1968.
Font: Fons família
Sanfeliu.

A banda d'aquestes novetats i llur significat sociocultural, la resta d'actes es resumien en sardanes, balls per a les revetlles, amb cantants coneguts com Josep Guardiola, Los Mustangs, Los Javaloyas o Georgie Dann, lluita lliure, ball infantil i focs artificials. Amb un to més extraordinari se celebrà un concert de l'orquestra Ciutat de Barcelona, dirigida per l'hospitalenc Antoni Ros Marbà, i l'historiador Jaume Codina va pronunciar una conferència sobre L'Hospitalet del segle XVI.

Tanmateix, aquell any 1968 la festa major va tenir, de fet, dues dates de celebració. Si l'Ajuntament va decidir el nou calendari del mes de juny, el Centre Catòlic va mantenir la celebració tradicional del mes d'agost, per Sant Roc. Aquesta decisió era lògica si tenim en compte la insistència que des d'aquella entitat es feia en el sentit de vincular la celebració de la festa major amb l'advocació a Sant Roc. Ja hem vist que l'any anterior, com que no hi hagué comissió de festes oficial, l'activitat festiva principal es bastí sobre el programa del Centre Catòlic, que mantingué Sant Roc. A més, també s'ha de tenir en compte les crítiques que es feien des del catolicisme cap a unes formes de festa major que no es consideraven adequades, ja que no potenciaven els valors de la família i una diversió considerada sana. En aquest sentit, doncs, malgrat que la celebració coincidís en el temps, com havia passat sempre fins llavors, des del Catòlic sempre s'havia marcat distàncies respecte a altres festes, com les del Casino, i també les organitzades per l'Ajuntament.

En definitiva, doncs, el 1968 el Catòlic va mantenir una convocatòria de festa major pel mes d'agost, del 14 al 24. Aquestes especials circumstàncies van obligar els promotors a intentar carregar-se de raons per mantenir la celebració. Així, en el tradicional programa mossèn Calsina intentava divulgar la personalitat de Sant Roc, per fer-lo més «popular», alhora que el tradicional pòrtic del programa es convertí en una explícita i més contundent «crida». Els termes d'aquest text són fàcils d'imaginar. Insistir en la necessitat d'honorar el sant, vincular la festa major a la idea de tradició. En definitiva, insistència en la legitimitat històrica de la celebració:

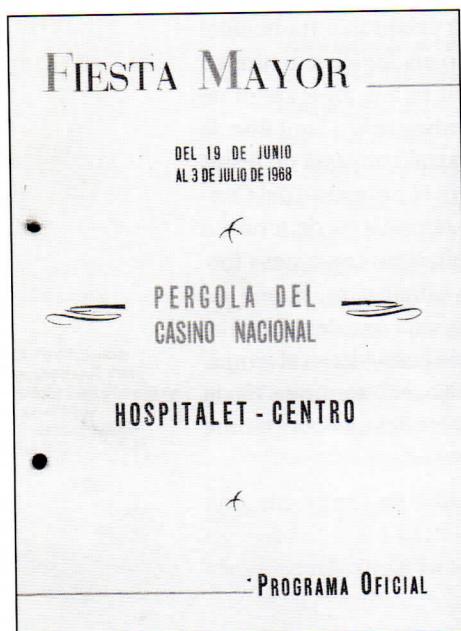
«Tradicional és la crida d'agost en les vigílies de Sant Roc, festa major de L'Hospitalet. Crida que sempre fou la veu unànime del poble en anhel de celebrar la festa gran en comú. Perquè la festa major és patrimoni del poble, i aquest, a l'uníson, en féu tradició.

La potestat meravellosa d'engendrar tradicions que fou donada als homes que ens precediren, ens ha estat donada de la mateixa manera als homes d'avui. Per què gosaria algú dir que les noves generacions no poder fer tradició? Tradició és història sense tècnica, repetició sense monotonía, però també és presagi de

trobar quelcom altra vegada, records passats que volem tornar a viure. Quina millor cosa que rememorar alegries passades si aquestes foren bones?».

I s'acaba la crida reconeixent el dualisme del moment:

«Amb la teva assistència contribuiràs per a l'enaltiment de la Festa. I malgrat que els temps hagin canviat i no manquin desorientació i confusionismes, haurem deixat testimoniatge una vegada més d'haver-nos mantingut fidels a la continuïtat d'aquesta tradició.»

Font: CEL'H, Arxivi Festiu.

Finalment, com es veu, l'argument definitiu era sempre la tradició, sense copsar o reconèixer realment el problema real, la qual cosa conferia a aquesta crida un to únicament resistencialista a una realitat tossuda i diferent. Al marge d'aquesta qüestió, cal dir que el programa del Catòlic va seguir una pauta de continuïtat, amb representacions de sarsuela i teatre a càrrec del Quadre escènic de l'entitat, competicions esportives, on a més del bàsquet hi havia també handbol i tennis de taula, sardanes, danses catalanes i jocs infantils.

L'any 1969 s'accelerà el procés cap a la mort definitiva d'aquesta etapa de la festa major. Mentre encara continuaven les de la Torrassa i Collblanc, i prenien força relleu les de la Florida i Bellvitge, en canvi la del Centre anava desapareixent. No hi va haver envelat i tots els actes es van celebrar a la pista del Casino. El programa es limitava a dos

balls i dues audicions de sardanes, a les quals s'afegien dues representacions teatrals i una sessió de ballets que, de fet, formaven part dels festivals populars d'estiu, no pas de la festa major. Els organitzadors es queixaven, ja abans de començar la festa, de la poca col·laboració popular, i tot plegat feia dir al cronista Josep Macià, de *La Vanguardia*, respecte a la festa major, que «nos atreveríamos a asegurar que ha entrado en fase de total abolición. Lamentamos afirmarlo así, pero esta es la verdad». (*La Vanguardia*, 21-VI-1969)

El 1970, en vista del fracàs de l'edició de l'any anterior, la festa major va tornar a celebrar-se el mes d'agost, encara que amb un calendari molt reduït, únicament del dia 14 al 17. Tanmateix, el canvi de dates no oferia cap avantatge, tot el contrari. Aquell any fou impossible constituir una Comissió de festes, i el resultat fou la celebració aïllada d'actes organitzats pel Centre Catòlic, el Casino Nacional i el propi Ajuntament. El programa del Centre Catòlic era força reduït comparant-lo amb el que era tradicional, i es reduïa a sardanes, festival infantil i tennis de taula. És a dir, sense les representacions teatrals i de sarsuela, que eren els plats forts de cada any. El Casino organitza únicament alguna sessió de ball. Finalment, l'Ajuntament va organitzar un concert a càrrec de la banda municipal, un festival infantil, una audició de sardanes i els focs artificials. Per suplir la feblesa de la proposta l'Ajuntament va programar al Casino alguns espectacles corresponents als festivals populars d'estiu en dates coincidents.

El quadre general era, lògicament, d'agonia del model de festa major. El periodista Enric Company publicà una crònica al diari barceloní *Tele/Expres* que retratava perfectament la crisi final de la festa, exemplificada en un temps que ja havia passat:

«Ayer mismo, sin embargo, y aunque no constituya la noticia del día, uno tuvo la impresión de asistir al entierro de la "festa major" de Hospitalet. Cuando las "Hermanas Benítez" cruzaron la larga y desierta pista del Casino, saludando a los escasos bailarines, a pesar de que pusieron de su parte todo lo que pudieron para animar al público a que bailara; a pesar de que consiguieron atraer a unas pocas parejas cerca del tablado en que efectuaron su número; a pesar de que entre los bailarines figuraba un graciosísimo señor con su señora, no menos graciosa, de que la "pubilla" parecía la mujercita más feliz del mundo y su digno padre no cabía dentro de su americana; a pesar de todo esto, el grupo de gente joven que en mangas de camisa se miraba la semivacía pista desde la terraza de entrada no se movió ni un momento en toda la noche.

Para colmar la lista de aciertos en la organización de la "festa major" es justo señalar que la diferencia entre la ornamentación de la pista de baile no difería mucho de la que cada domingo por la tarde se ofrece en unas

sesiones de baile que son conocidas en toda España y que la gente de Hospitalet que antaño asistía a los lucidos bailes de "fiesta mayor" llama un "ball de raspes"» (*TeleXpres*, 18.VIII.1970).

La festa d'aquest any 1970 va provocar un intens debat sobre les causes d'aquesta decadència, que van transcendir a la premsa barcelonina. A més dels articles d'Enric Company, del qual ja hem citat un retrat significatiu, altres corresponents apunten també molt críticament. Salvador Rodríguez Paredes apuntava en un sentit molt crític respecte als habitants del barri:

«La fiesta, en el centro particularmente, ha perdido su carácter, su alegría, su verdadera esencia de festejo mayoritario. No hay entoldado, ni calles adornadas, ni elección popular de "Pubilla". Todo es gris. El distrito se retrata. Si se baila sardanas, es porque quiere una entidad y el Ayuntamiento. No hay pilares humanos con interés. El centro, en esto de la Fiesta Mayor, como en tantas cosas, queda convertido en un rincón de la ciudad arcaizante, caciquista, que cobra carácter únicamente cuando hay dinamia (sic) de expropiaciones, de contribuciones generales o especiales. Los ricos son los que más protestan siempre a la hora de pagar. O cuando como ahora el Ayuntamiento quiere lavar la cara a lo muerto o moribundo y casi obliga a un "gran baile de fiesta mayor". ¿Y dónde lo hace? En el Casino Nacional. Sin querer lo aparta del pueblo. Tal ha sucedido con los festivales de verano. Han tenido masivo éxito de público en todos los distritos, en plazas públicas y patios de colegios. Tal vez en el centro hubiese sido igual, de haberlo realizado en la calle. No. El Ayuntamiento ha pagado a compañías actuantes en los festivales, y ha metido a éstos en el interior de una entidad particular. ¿Qué ha sucedido? Lo que había de suceder. El éxito de público no ha existido» (*Solidaridad Nacional*, 18.VIII.1970).

Per aquestes o per altres causes, com les que s'apunten des d'*El Correo Catalán*, el fet és que tothom estava d'acord que la festa major ja no era pràcticament res. I que el que passava és que ningú no volia ser aquell que havia de passar a la història com el que l'havia enterrat definitivament. Per això agonitzava sense acabar de morir.

De fet, aquesta edició del 1970 va ser l'última de la festa major tradicional. Els anys posteriors encara es va seguir parlant del que havia significat la fi de la festa de L'Hospitalet-Centre, en part perquè les festes d'altres barris també estaven en decadència, encara que en alguns indrets resistien millor. Així, per exemple, festes tan tradicionals com les de la Torrassa i Collblanc apareixien i desapareixien, mentre que la festa tradicional més consolidada era la de Santa Eulàlia, encara que a partir de 1973, sense envelopat, organitzada pel Casino d'aquell

barri, que va perllongar la seva activitat com a motor de la festa major fins a l'arribada de la democràcia, quan van haver de cedir el protagonisme a una àmplia Comissió de festes. D'acord amb aquesta dinàmica, els anys 1971, 1972 i 1973 se succeïren diversos comentaris públics sobre la decadència de les festes majors, alguns dels quals insistien en el fet que la solució era la «creació» d'una festa major global de L'Hospitalet.

La crisi i desaparició de les festes majors no era una qüestió aïllada, ni s'havia d'analitzar aïlladament. Al contrari, tant pels defensors de la tradició com pels que demanaven canvis, com pels simples observadors, la sort de les festes majors tradicionals es vinculava totalment al canvi d'hàbits socials que s'estaven produint. I per tant, no només a les activitats que proposaven les festes majors, sinó també a la funció social d'aquests esdeveniments, més encara a les ciutats on la incorporació dels nous hàbits socials es produïa en paral·lel a l'arribada d'una gran quantitat de persones provinents de cultures amb altres tradicions festives. De fet, no és casualitat que el 1972 se celebrés la primera edició del Festival de Casas Regionales, ni la competència i complementarietat de les festes majors amb la política municipal d'apropar-se a la població immigrada, a través dels festivals populars d'estiu, o altres iniciatives.

Tot plegat portava Enric Company, corresponsal de *TeleXprés*, a cercar una explicació sociològica d'aquell fenomen, que a més creia que calia connectar amb les noves formes de diversió, com les «boites», la crisi de l'associacionisme tradicional i el fracàs d'un ajuntament que, paradoxalment, vivia una etapa en què intentava acostar-se a la població. Per això el periodista es referia a les festes majors com el símbol del canvi general que estava experimentant la vida ciutadana de L'Hospitalet.

Annex al capítol «Els anys seixanta. Cap a la decadència»

La lección de les «Festes Majors». El «boom» demogràfic ha canviat la vida ciutadana

El reciente fracaso de las «Festes Majors» de Hospitalet Centro y de La Torrassa ha venido a poner de manifiesto una vez más un fenómeno que, de seguir prosperando, llegará a crear en la ciudad una situación anormal, de la que nada bueno puede esperarse.

Se trata de la desaparición de las pocas manifestaciones que en la ciudad se celebran a nivel popular, organizadas por la misma gente del pueblo, que al experimentar la ciudad el fuerte crecimiento de todo el mundo conocido, se han ido diluyendo hasta llegar al momento presente en que se mantienen gracias a la ayuda municipal, es decir, gracias a las subvenciones municipales, y en algunos casos incluso gracias a la organización directamente municipal, como ha ocurrido en la «festa major» de Hospitalet Centro.

Todo esto origina una contradicción o, más exactamente, una inversión de papeles, que resulta francamente curiosa: hasta hace muy poco tiempo todas las culpas de la falta de actos, instituciones, y en definitiva, de la inercia en que la vida ciudadana se desenvolvía, eran cargadas sin piedad en la cuenta del Ayuntamiento al que se acusaba de inactividad e incompetencia. Ahora el Ayuntamiento está empeñado en dotar a la ciudad de una serie de actos, con la pretensión de que se conviertan en tradición, que tropiezan en los distritos tradicionalmente «criticones» con la apatía de la población. Festivales de Verano, campañas de teatro, torneos de fútbol, noches «de la ciudad»,

creación de museos, organización de «Festes Majors», premios «Ciudad de Hospitalet», etc. etc., son directamente organizadas por municipio. A ello hay que añadir una política de subvenciones a las entidades culturales y deportivas que, si bien no llega a satisfacer a todo el mundo, es forzoso constatar que registra un volumen considerable.

Las «boîtes» sustituyen a las viejas entidades

Paralelo a este movimiento activista del Ayuntamiento se produce en la ciudad, especialmente en los barrios antiguos, el paulatino adormecimiento de las viejas entidades que aglutinaban la actividad social, hasta el extremo que estas están amenazadas de muerte por inanición. Quizá la palabra muerte sea demasiado fuerte. No es de esperar que ninguna de ellas muera en un plazo más o menos breve, pero lo cierto es que sus actividades atraen a un número reducidísimo de personas, su clientela no aumenta, y su actividad no se proyecta, salvo contadas excepciones, más que para el círculo de amistades y poco más.

Casino Nacional, Centro Católico, Alpha 63, Agrupación de Amigos de la Música, en Hospitalet Centro. El Casino de Santa Eulalia, el Club Pimpinela, el Centro Santiago Apóstol, etc. Llevan una vida renqueante, con altos y bajos, con muchos más bajos que altos. Los numerosos «clubs» y «boîtes» que en Hospitalet han aparecido recientemente atraen a la gran

masa de la población juvenil. Los mayores se quedan en casa viendo la televisión y recordando los viejos tiempos en que se hacía esto y lo otro y lo de más allá.

En cambio el Centro Social La Florida, en un barrio completamente nuevo y por lo tanto sin ninguna tradición, goza de una vida sana y le sobran energías para seguir siendo el núcleo de relación esencial en su distrito. En Bellvitge en poquísimos tiempos se han constituido una serie de entidades culturales y deportivas que son la muestra más evidente de que la vitalidad social de los nuevos barrios de Hospitalet —que, dicho sea de paso, albergan a la mayoría de la población— es mucho mayor que la de los barrios antiguos que pretenden ostentar la más genuina personalidad hospitalense. Las iniciativas del Ayuntamiento encuentran una acogida mucho más favorable en estos barrios nuevos que en los antiguos, a pesar de que son poca cosa más que meros dormitorios para sus habitantes y de que, en realidad, el Ayuntamiento está compuesto por ciudadanos naturales de los barrios antiguos.

La incógnita de la clase obrera inmigrada

La ausencia de una clase media en Hospitalet hace más peliagudo el problema de encontrar hombres para impulsar entidades e instituciones capaces de actuar a nivel de toda la ciudad, superando las ba-

rreras de los barrios que las viejas y escleróticas entidades siguen ridículamente conservando. La capacidad de unión de la clase obrera se está manifestando en Hospitalet en la creación de clubs deportivos y poca cosa más, pero se advierte en este movimiento la posibilidad de frutos más consistentes una vez la población inmigrada haya efectuado el ineluctable proceso de sedimentación.

Y ahí se encuentra el problema esencial de la vida social en Hospitalet: por una parte la necesidad de integrar a la población nueva a una ciudad sin vida propia. Por otra parte la necesidad de los rectores de esta vida ciudadana de sentirse respaldados en su gestión, sobre todo de puerta afuera, por una realidad con un contenido suficientemente «serio» como para ser escuchados en el concierto nacional, de donde nacen sus constantes esfuerzos en pro de una mayor actividad ciudadana en todos los aspectos.

Como telón de fondo, el miedo a verse integrados de hecho en la Barcelona que se ha desbordado, como peligro máximo que viene desde fuera. Desde el interior el no menos grave peligro de la apatía de los núcleos viejos de la ciudad, que deberían aportar hombres e ideas, y la incógnita de la integración futura de la gran masa de clase obrera inmigrada que la ciudad acoge.

Enric Company, *Tele/eXpres*, 21.VIII.1970.

PORTIC

Degoten campanades en la nit
invisibles corcers que enllà s'afuen
amb llur veu ancestral vers l'infinit
pel camí dels estels el Temps s'enduen.

Oh temps passat! Existirà un retorn
per tantes coses que estimava?
Les trobareu potsé en un altre món
o són en el no-rés, on tot s'acaba?

F. Marcé i Sanabra.

*Nang! Nang! Ning! Ning!, Ning!
Nang! Glong! Ning Nang, Glong!*

Fan les nostres campanes des de l'altura, no superada a l'entorn, del nostre campanar de l'església de Santa Eulàlia. I és que els ha vingut el temps de repicar l'alegria de la Festa Major de l'Hospitalet amb motiu de la diada del gloriós, co-patró de la ciutat, Sant Roc i elles, les campanes, grans recipients de sonoritat, ténen llur diàleg i veuen i senten les nostres coses i s'en fan ressò; més amb la perspectiva que dona l'altura i la distància. I, vès per on, a nosaltres, no sabem ben bé per quin mitjà, s'ens és donat apropar-nos per escoltar el que diuen.

Es clar ignorants de llur estil la cosa queda un xic inconexa pel nostre entendre; però penso que, entre tots, almenys els qui ho llegiran, bé podrem entendre el que interressi a cada qual i, en tot cas, fent oïts sords al que diuen, en paus. I què hem sentit en aquest diàleg de les campanes? Aquí va, tot pregant perdonin la possible errònia transcripció.

—Nang, Ning, Nang, Ning.

Antònia. — Què em dius M.ª Tecla? Ja tornem a tenir una altra Festa Major.

M.ª Tecla. — Si és veritat, per la Mare de Déu d'Agost proliferen.

A. — Bé és que la Nostra és per Sant Roc.

M.ª T. — Sí, el dia següent, el 16, si tenim en compte que Santa Maria és el 15...

A. — Amb això hi guanyem els hospitalencs i contribueix a tenir un dia més de festeig.

M.ª T. — Sí, cert. Sobretot en temps anteriors. Però, ara, i, sobretot enguany, hom només pensa sortir per anar a la platja, sigui llunyana o propera. Oh i aquest any que la calor apreta tant! Però tornem

a la Festa Major. En part el temps en què es celebra té unes vertents positives i negatives.

A. — Què vols dir?

M.ª T. — Que si bé és bonic l'Agost per fer espectacles a l'exterior perquè la calor invita a sortir per les nits i estar-se a l'aire lliure. Ademès la llum dels matins té un color insuperable. Més també hi ha que tothom, ara, s'en va a fóra i les coses queden més desfetes. Ja no és, hem de confessar-ho, com abans que la festa era la Major perquè era la millor de l'any i a la ciutat (el llogarret d'abans), es feien pocs actes extraordinaris. Avui, pel que es veu, tot l'any és festa i com que Barcelona s'ens ha anat acostant i ja la tenim tan dintre nostre que ens confonem amb els barcelonins i emprem un aire de capitalitat del Principat que ja no celebrem una Festa Major sols pels patrons de la ciutat sinó que cada districte té els seus patrons i quasi cada dos mesos tenim Festa Major local i la de Sant Roc, que era la de l'Hospitalet per antonomàsia, s'ens està quedant, imagineu-vos!, solsament com la del districte del Centre. I jo que em dic: si tan hem imitat a Barcelona amb les seves festes majors de barriades com a record i potser única concessió a llur antiga ascendència vilatana com són: Gràcia, Sants, El Clot, Sarrià, etc., etc., també val la pena que la seguim amb el seu esforç de fer-ne una d'autèntica i de gran com ja la ciutat compta per la Mercè. Potser ha arribat l'hora de no quedar tan provincians de tanta barriada i barriadeta i fer una Festa Major que dignifiqui l'Hospitalet i la situï al lloc que li pertoca. Que sobresurti entre el conjunt dels pobles de Catalunya per la qualitat dels seus actes; siguin culturals, artístics, folklòrics o esportius tal com ho fan algunes ciutats que coneixem tots. I aquí ve la pregunta: quina ha d'ésser l'autèntica?

On hi ha la pròpia raça dels hospitalencs, els que de llogarret passaren a vila i de vilatans foren nomenats —en els últims anys del regnat d'Alfons XIII— ciutadans? No volem un gran Hospitalet? Si ens unim a la tasca comuna d'una festa comuna, així hi contribuïrem.

A. — Però no has dit quina ha d'ésser la de la ciutat.

M.ª T. — A tú què et sembla? Val més que ens posem a repicar una estoneta:

—Ning, Nang, Ning, Nang.

A. — Si, és clar, perquè els novinguts trigaran temps a tenir el sentit de ciutadania i és a nosaltres qui pertoca fer-els-ho sentir.

M.ª T. — Potser que parlem ara d'una altra cosa.

A. — De la Festa Major?

M.ª T. — De la nostra església.

A. — Diques, m'interessa tot el que fa referent a ella. No sols perquè nosaltres hi estem enclavades formant-hi part i, col·laborant, a més del nostre tradicional menester com a portaveus sonors dels actes litúrgics: lleigeixo aquesta inscripció damunt teu: «Invito als fidels = Ploro als morts = Foragito les tempestats = Alegro les festes».

M.ª T. — Això porto? Es la veritat, des de l'any 42 que em beneïren no ho havia llegit.

A. — També són com a dadores sempiternes de les hores marcant un temps que mai tornarà. L'església és la material representació de l'espiritualitat del poble.

M.ª T. — Cert. Però no vull parlar de nosaltres les campanes. Has dit que marquem un temps que mai tornarà. Un jorn nefast l'antiga església d'estil gòtic-renaixement fou enderrocada. Contenia alguns tresors artístics que els segles havien anat acumulant. Entre ells uns importants retaules sortosament, en part, salvats, com el de Sant Roc, que investigacions modernes aporten la novetat d'ésser pintat per un dels millors mestres del renaixement al nostre país i que aviat ens en jara, un estudiós investigador

d'història, importants revelacions. Però no és d'això que vull parlar ara. És que, a l'antiga església, hi havia un orgue barroca marca Clivillé construït el 1793. L'aire li era proporcionat per una manxa que funcionava per mitjà d'un llarg pal de fusta que era accionada manualment. És curiós l'any perquè és l'època de la Revolució Francesa; també d'aquest any era un gran armari de la sacristia. D'aquell important instrument musical els organistes de torn n'havien tret meravellosos sons. Tot ho destruï la bàrbara incomprensió de l'any 36. Passaren els anys i ja torna la silueta elegant d'una nova església, inspirada en estil basilical, a marcar la fisonomia de la ciutat, amb el campanar, el més alt de la comarca. Tot ha pres de nou la forma essent, recentment, adornada amb pintures al fresc d'espiritual estilització; té més capacitat que l'anterior i s'hi construï un espai ampli per a cor. Però ai las! aquest cor ha quedat orfe de l'instrument musical per excel·lència destinat al culte: l'orgue. I jo penso: Ja no és possible que la nostra església de l'Hospitalet tingui orgue? Si, funciona un armonium gran i un de petit; però bé sabem que aquests instruments per actes menors queden bé amb el seu sò d'imitació. Però quan la cosa ho requereix res pot substituir la grandiositat i bellesa d'un bon orgue. Qui n'ha oït sap la diferència que hi ha. I és possible que mai més s'en pugui sentir aquí? Si hi hagué una mà que al seu degut moment sabés ser generosa fent possible que l'Altar Major tingués unes pintures de qualitat, no hi hauria manera d'aconseguir un mecenes que dotés l'església d'aquest instrument?

A. — Dius cada cosa tú. Que no veus que el temps no passa en va? Per una cosa així requereix que la ciutat tingui un gran senyor, que lligui una bona intel·ligència, religiositat, amor a la ciutat i capacitat econòmica suficient. En fi aquell gran home, el mecenes, que moltes ciutats ténen i les ha enriquit amb realitzacions memorables, com ha sigut a Sitges, Blanes, Perelada, Balsareny, Poblet, Terrassa, etc. i que aquí no hi ha manera de produir-se i ni un grup que més democràticament el substituï. Els pocs que han actuat en alt mece-

natge, entre nosaltres, els podem comptar amb els dits d'una mà i llurs actes estan en la memòria de tots. Això ha fet que la ciutat haigi hagut de lluitar en tants d'aspectes. Més no perdem l'esperança. Qui no ens diu que aquest ésser desitjat actualment existeix i té moltes ganes d'ésser el gran senyor que necessita l'Hospitalet?

M.ª T. — Sí, val més creu-re-ho així amb esperança i per tal motiu i en el seu honor, avançadament, repiem d'alegria i agraïment.

A. — Sí, sí.

—Nang, Ning, Nang, Ning...

A. — Tú, M.ª Tecla, has parlat de l'orgue de l'església, de mecenes, jo també et voldria parlar ara d'una cosa que falta a l'Hospitalet.

M.ª T. — I què és, perquè en falten moltes!

A. — Mira al teu entorn però sobretot, cap a la marina, què veus?

M.ª T. — Molta pols.

A. — Mira bé, fixat i profunditza.

M.ª T. — Si vols que et digui, cada vegada es veuen menys camps, menys verd. Quan penso que el pla de la marina era un verger de plantacions, d'hortes. Ara, tot es va convertint en una babel de construccions fabrils que ens canvien la fisonomia dels camps: prompte podrem glosar aquell títol: «que verda era la meua vall».

A. — Això és precisament el què et volia fer veure. Si desapareixen els camps, els cultius, inexorablement també desapareixerà la pagesia.

M.ª T. — Cert, i a on vas a parar?

A. — Doncs que valdria la pena que a l'Hospitalet s'erigís un monument al pages, com a record de la idiosincràcia dels antics hospitalets, tal com han fet algunes ciutats amb el monument al pastor, al mariner, etc.

M.ª T. — Ja cal que s'afanyin.

A. — Per què?

M.ª T. — Oh és que si hi volen l'assistència a la inauguració d'alguns pagesos locals, potser que ja no en quedin si triguem massa.

Campaneta. — Bé, us he estat escoltant. Fins ara heu estat parlant de coses generals. Heu fantasiejat sobre temes que si interessin a uns, a d'altres no tant. Però, no ha arri-

bat l'hora de recordar-nos que ens han posat en un pòrtic de Festa Major i en concret del Programa del Centre Catòlic?

M.ª T. — Potser tens raó campaneta però una vegada que tenim ocasió de poder exposar les nostres idees a l'àgora d'aquest pòrtic ho hem volgut aprofitar puix no sempre s'ens ofereix tal oportunitat.

A. — Si i encara ens falta parlar més, que no ho hem dit tot.

M.ª T. i C. — Què vols dir, ara?

A. — Res, m'agradaria també dir alguna cosa de la gent d'aquí. De la manera d'ésser inconstants, de la joventut que puja, que sembla que molts vulguin ignorar les realitzacions del passat —les positives— actuant iconoclasticament, de...

C. — Prou! Si segueixes aquest camí no t'escoltaré més.

M.ª T. — Es clar dona, no hem quedat de parlar de la Festa Major d'enguany? Doncs això requereix posar-se en un esperit d'alegria, de germanor, de sentir cristianament el goig de la Festa, de pregar al gloriós co-patró de la ciutat, Sant Roc segueixi vetllant per nosaltres, que la seva intercessió ens lliuri de les pestes modernes que assolen les ciutats.

C. — Ara si que t'escolto companya i permeteu que us faci un prec. Què us sembla si les tres repiquem un «Pau a la terra» que si aquí sentit pels ciutadans cridant-los a Festa Major? Que vinguin tots i que els hospitalencs que han fet niu lluny de la ciutat s'acostin a casa, que sempre seràn benvinguts, i, tots plegats, almenys unes hores, es trobin com en una gran família que «donant-se les mans» sap gaudir honestament...

M.ª T., A. i C. — Nang, Ning, Nang, Ning Glong! Glong!...

Nosaltres, ens hem anat apartant del cloquer amb un gran travelling endarrerat. La grandària de les campanes altra volta ha quedat disminuïda. La distància que ara ens contemplem l'església de Santa Eulàlia de l'Hospitalet, ja que la veiem dibuixada com una silueta d'una tonalitat morada. Al cel hi ha una bíblica posta. Les taques blanques dels coloms es posen sobre les arcades de l'atri. La pau, la quietut, presagien l'aua esplendent dels lluminosos dies de l'Agost de la nostra terra...

J. R. i M.